

Güç/erk: bireyin ya da grupların kendi çıkarlarının ya da düşüncelerinin dikkate alınmasını, başkaları buna dirense bile, sağlayabilme yeteneğidir.

1. Yönetenlerin hukuksal ya da eylemsel yetkisi, güç, kudret, iktidar.

2. Sözü geçerlik, istediğini yaptırabilme gücü, nüfuz.

3. Bir bireyin, bir toplumsal kümenin, bir toplumun, başka birey, küme ya da toplumları egemenliği, baskısı ve denetimi altına alma, özgürlüklerine karışma ve onları belli biçimlerde davranmaya zorlama yetkisi ya da yeteneği, iktidar.

Egemenlik: bir hükümetin, sınırları belli olan bir alan üzerinde otoritesi olması ve bu alan üzerindeki en üstün güç olmasıdır.

Laiklik: dinin toplum hayatının çeşitli yerlerindeki etkisinin azalması sürecidir.

Devrim: başlıca toplumsal reform süreçlerini uygulamak için siyasal iktidarın ele geçirilmesidir. Diğer bir tanımla var olan bir rejimi şiddet kullanımı sonucunda başarıyla yıkarak yeni bir hükümet biçimi oluşturan bir politik değişme sürecidir. Başka bir tanımla devrim, bir devlet ya da rejimin, bir halk hareketi tarafından düzensiz, anayasaya aykırı ve/veya şiddet yoluyla devrildiği, yerine yenisinin kurulduğu ve/veya dönüştürüldüğü vakadır.

Devlet: sınırları belli bir toprak parçası üzerinde egemen olan, otoritesi yasaya ya da güç kullanma yeteneğine dayanan bir politik aygıt.

Hükümet: politik bir aygıt içindeki görevliler tarafından politika ve kararların uygulanma sürecidir.

Otorite: bir kişi ya da grubun, öteki kişi ya da gruplar üzerindeki meşru gücüdür.

İdeoloji: dünya ve toplum hakkında, bireyle uyumlu ve tutarlı inanç ve bilgiler bütünüdür. İdeoloji, bir insanın dünyaya, topluma, tarihe, insana, eşyaya ve Tanrı'ya bakış açısını belirleyen bir etmendir. Toplum ve toplumsal ilişkilere bağlı olarak ideolojiler ikiye ayrılır: Tutucu ideolojiler, gelişmeci ideolojiler. Toplumların bu iki ideolojiden birini benimsemeleri onların toplumsal değişme karşısındaki tutumlarını da belirlemektedir. Tutucu ideolojiler toplumun mevcut durumunun muhafazası taraftarı olduğu için bu isimle anılmaktadır. Gelişmeci ve ilerlemeci ideolojiler ise mevcutla yetinmeyen, yenilik ve gelişme taraftarlığına dayalı ideolojilerdir.

İdeolojiden doğrudan doğruya siyasal erki ele geçirmek için sistematik hâle getirilen düşünceler topluluğunu anlamamak gerekir. En basit anlamıyla ideoloji, karmaşık toplumsal gerçekliği tutarlı bir bütünlük içerisinde anlamamıza yarayan bir tür bilişsel haritadır. Bir dünya görüşü olarak ideoloji, bu karmaşıklık içerisinde toplumun nasıl işlediği, toplum içerisindeki rolümüzün ne olduğu ve ne olabileceği, izlenmesi gereken en iyi yolun ne olduğu gibi konularda bir tür yol haritası sağlar.

Öğreti (doktrin): 1- Bir düşünürün ya da siyasal önderin, belli bir konuda ortaya koyduğu ve benzerlerinden ayırt edilebilecek, kendine özgü özellikleri bulunan kuramsal çözümleme ya da siyasal dizge. 2- Bir konuyu aydınlatma ya da yorumlamayı amaçlayan sistemli bilgiler bütünü.

Cumhuriyet, bir siyasal düzenin/rejimin ya da devlet biçiminin adıdır. Egemenliğin bir kral ya da hanedana değil halka ait olduğu yönetim. **Demokras**i ise bir siyasal rejimin ya da devletin yönetim ilkelerini belirleyen modeldir. İki kavram eş anlamlı olmadığı gibi her cumhuriyet, demokrasiyi/bütünüyle demokrasiyi barındırmayabilir. Kore, İran, Arabistan,..

Cumhuriyet, “gücün tek bir kişinin elinde olmadığı ve devlet başkanlığının kalıtımsal özellik taşımadığı yönetim biçimi” ya da “bir siyasal iktidar tipi olarak devletin böyle yönetilmesi” kastedilmektedir. Türkiye bir cumhuriyettir, devlet meşruiyetini bir hanedan ya da kraldan değil doğrudan halktan alır. Devletin egemenlik kaynağı halktır.

Meşrutiyet: Hükümdarlıkla yönetilen bir ülkede hükümdarın başkanlığı altında parlamento yönetimine dayanan hükümet biçimi.

Otokrasi, bir çeşit hükümet sistemidir. ... Otokrat (buyurgan) rejimlerin temel özelliği, yönetimlerin halk adına karar vermesi, kendine göre iyi, doğru ve güzel olanları dayatması, buna karşın halkın sorunlarını çözümlemeyi de üstlenmesidir. Otokrasi, monarşinin bir çeşididir. Otokraside de yönetici, bütün siyasal yetkileri tek başına elinde bulundurur; fakat otokraside monarşinin aksine yönetim kişiye miras yoluyla kalmamış, kişi tarafından zorla ele geçirilmiştir. Otokratik devlette yönetici ya da yöneticiler kararları yukardan alırlar ve halka dayatmakta, halkın yönetime katılma yetkisi ve hakkı bulunmamaktadır

Otokrasi, üstün gücün (sosyal ve politik) tek bir kişinin elinde yoğunlaştığı, kararları ne harici yasal kısıtlamalara ne de düzenli hale getirilmiş halk kontrol mekanizmalarına tabi olan bir hükümet sistemidir. Mutlak monarşi (Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Brunei ve Svaziland gibi) ve diktatörlükler (Kuzey Kore gibi) otokrasinin tipik örnekleridir.

Otokrasi ile Diktatör arasındaki temel fark, Otokrasi bir hükümet sistemidir. Diktatör ise diktatörlüğü yöneten kişidir. En üst buyurgandır.

Devletlerin nitelikleri toplumdan topluma ve tarihsel süreçte farklı yapıdadır. Bu **devlet biçimleri** geniş bir sınıflandırmaya göre **monarşik, teokratik/din, oligarşik, totaliter, faşist, sosyalist, ulus devlet, sosyal devlet ve demokratik devlet/hukuk devleti** olarak siyasal erklerini sürdürmektedirler. Bu devlet yapıları içinde genel bir değerlendirme yapılacak olursa, günümüzde de geçerli olan ve dünya üzerinde yaşayan birey, yurttaş ve toplumların çoğunluğunun en çok arzuladıkları ve evrensel insan hakları ve onuruna en uygun koşulları sunacağını/sunduğunu düşündükleri devlet biçimi demokratik devlettir. Doğayı da kapsayan insan onurunu daha yukarılara taşıyacak insanlığın ortaya koyacağı başka bir model yaşama geçinceye kadar şimdilik demokratik devlet bütün coğrafyalardaki çoğunluğa göre ideal devlet biçimi demokratik devlettir.

Sosyal devlet, ulus devlet ve hukuk devleti kavramlarını da içeren demokratik, laik, **sosyal hukuk devletinin** anayasal **öğeleri** şunlardır:

1. Tam (siyasal, ekonomik, kültürel vb) bağımsızlık.
2. Üyeleri çoğulculuk ilkesine uygun ve özgürce seçilmiş bir yasama erki.
3. Yasama ve yürütme erkinden bağımsız yargı erki.
4. Yasama ve yürütmenin bağımsız yargı tarafından denetimi.
5. Yasaların bireylere yansız ve eşit uygulanması.
6. Hiçbir kişiyi, aileyi ya da sınıfı hukukun dışında veya üstünde tutmamak.
7. Devletin her eylemini ve işlemini evrensel hukuk kurallarına göre yapılmış anayasaya uygun yapmak.
8. İnsan haklarını ve özgürlüğünü güven altına almak.
9. Devletin yasama, yürütme ve yargılama birimlerinin işlem ve eylemlerini halkın gözetimine açık tutmak.
10. Devlet hizmetlerini hiçbir inancın, tarikatın, mezhebin, dinin, (etnik yapının-md) yanlısı ve karşıtı olmadan, yansız halka sunmak.
11. Her gerçek ve tüzel kişiye engelsiz hak arama özgürlüğü sunmak.

Demokratik Devlet: Halkın devlet yönetimine katılması temeline dayanan devlet düzeni. Çoğulcu, katılımcı, parlamenter rejime dayalı kamusal yönetim biçimi. Yasama, yürütme, yargı güçlerini kullanan kurumların temsilcileri yetkilerini halktan alırlar ve seçimle belirler. Ayrıca bu güçler birbirlerinden bağımsız organlar tarafından kullanılır.

Demokrasilerde, kişi hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınması amacı ile yasama, yürütme, yargı güçleri ayrı organlarca kullanılır. Demokrasilerde yasama gücünü parlamento, yürütme gücünü hükümet, yargı gücünü bağımsız mahkemeler kullanır. Bu güçler arasındaki

ilişkilerin sınırları yasalarca belirlenmiş ve özellikle yaşam ve yürütmenin (parlamento ve hükümetin) yargıya müdahalesi olabildiğince azalmıştır.

Demokrasi için gerekli öğeler:

1. Siyasal Özgürlükler. Demokrasi için ilk ve vazgeçilmez koşul siyasal özgürlüklerin mevcut olmasıdır. Demokrasiyi dar anlamda siyasal özgürlüklerin mevcut olduğu yönetim biçimi olarak tanımlamak mümkündür. Siyasal özgürlüklerden söz edince başlıca üç türde özgürlüğü anlamak gerekir:

- Siyasal Katılım Özgürlükleri: Seçme ve seçilme özgürlüğü, siyasi parti kurma özgürlüğü, dernek kurma ve derneklere üye olma özgürlüğü, toplantı ve gösteri yapma özgürlüğü siyasal katılım özgürlükleri arasında sayılabilir.
- Sivil Özgürlükler: Düşünce özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, seyahat özgürlüğü, özel hayatın gizliliği hakkı, kişi dokunulmazlığı ve yaşam hakkı vs. hak ve özgürlükler sivil özgürlükler arasında sayılır.

- Siyasal Rekabet Özgürlükleri: Seçime katılan siyasi partilerin sayıca çok olması, seçim için rekabet edebilme hakkının ve siyasi parti liderliği için yarışma hakkının fiilen mevcut olması siyasal rekabet özgürlüğünü ifade etmektedir.

2. Hukuk Devleti. Demokrasi için ikinci önemli unsur “Hukuk Devleti”dir. Hukuk devleti, halkın seçtiği yöneticilerin hukuk kuralları dahilinde hareket etmesi demektir.

3. İktidarın Sınırlandırılması. Hukuk devleti zorunlu olarak iktidarın sınırlandırılmasını şart koşar. Siyasal iktidarın, güç ve yetkilerinin sınırlandırılmadığı bir yönetimi “hukuk devleti” olarak adlandırmak mümkün değildir. Sınırsız güç ve yetkileri olan bir siyasal iktidar her zaman siyasal özgürlükleri sınırlandırabilir ve hatta ortadan kaldırabilir.

4. Kuvvetler Ayrılığı. Yine hukuk devleti ve iktidarın sınırlandırılması ile yakından alakalı olan bir diğer “kuvvetler ayrılığı” ilkesidir. Kuvvetler ayrılığı, yasama, yürütme ve yargı güçlerinin tek elde toplanmamasını ifade eder. Kanun yapma görevinin yasamaya; kanunları uygulama görevinin yürütmeye; yapılan uygulamaların anayasa ve kanunlara aynı zamanda kanunların da anayasaya uygunluğunun bağımsız yargı organlarına ait olması gerekir.

5. Şeffaflık. Demokrasi için gerekli bir diğer unsur ise kamu yönetiminde şeffaflığın mevcut olmasıdır. Demokrasi bir açık toplum düzenidir. Demokrasi için, yöneticilerin eylem ve davranışlarının mutlaka açıklık içinde cereyan etmesi ve vatandaşların kamu yönetimi hakkında bilgi edinme hak ve özgürlüklerinin bulunması gerekir.

6. Laiklik. Demokrasi için, din ile devlet işlerinin birbirinden mutlaka ayrı olması gerekir. Demokrasi, bireylerin inanç alanlarına müdahale edilmemesini, bir başka ifadeyle bireylerin inanç özgürlüğüne sahip olmalarını savunur. Dine dayalı veya dine destek veren devlet anlayışlarında, bireylerin tamamen kendilerine ait özel bir alan olan inanma ya da inanmama özgürlüklerinin ortadan kalkması tehlikesi mevcuttur. Bu nedenle, laiklik ilkesi din ve vicdan özgürlüğünün korunması için gereklidir.

7. Demokrasi Kültürü. Bir toplumda mevcut olan kültür, değer yargıları ve ahlak da demokrasi için önem taşımaktadır. Siyasal özgürlükler sadece yasa ile korunamaz. Demokrasi kültürü, bireylerin birbirlerinin hak ve özgürlüklerine saygılı olmasını da gerekli kılar. 8. Sivil Toplum. Demokrasinin oluşması ve kurumsallaşması için sivil toplumun güçlü ve etkin olması gerekir. Siyasal güç karşısında hak ve özgürlükleri için mücadele eden sivil toplum kuruluşlarının sayısı arttıkça demokrasi de giderek kurumsallaşır. Yukarıda demokrasi için gerekli unsurları maddeler halinde özetlemeye çalıştık. Tekrar belirtelim ki, demokrasi’yi “halkın egemenliği” ya da “halkın yönetimi” şeklinde tanımlamak pratikte çok anlamlı olmamaktadır. Gerçekteki ideal olan “halk egemenliği”ne ulaşabilmesi için yukarıda saydığımız unsurların mevcut olması gerekir.

Totaliter olarak nitelendirilen devletlerde idari mekanizma, insan yaşamının bütün alanlarına yaygın bir şekilde müdahale ederek toplumu bütünüyle tahrip eder. Örneğin, totaliter

bir devlet olan Sovyetler Birlięi'nde insanların dini inançlarından uzaklaştırılıp pozitivist-materyalist bir dünya görüşü doğrultusunda eğitilmeleri ve o doğrultuda yetiştirilmeleri için devlet bütün gücüyle uğraşmıştır. Totaliter niteliğe sahip olan devletler ister bir ideoloji ister bir din adına hareket etsinler sonuçta ulaşacakları nokta aynıdır: İnsanları tekil olan çerçevesinde belirlemek ve o doğrultuda düşünmelerini sağlamaya çalışmak. Bir başka ifadeyle tekil olanın bir inanç esası olarak kabul edilmesini sağlamak. Totaliter olarak nitelendirilen devlet ya da yönetim biçimleri, farklı din, ideoloji ve dünya görüşüne dayanıyor olsalar bile söz konusu devlet ya da sistemlerin özellikleri çoğunlukla birbirlerine benzerlik arz ederler

Totaliter ve totalitarizm yirminci yüzyıl kavramlarıdır. Bu kavramlar, kendi toplumlarını bütünüyle kontrol edip değiştirmeyi amaçlayan siyasal partileri, liderleri, ideolojileri ve devletleri tanımlamak için kullanılmıştır. Totalitarizm, yönetimin bireysel yurttaşların yaşamı üzerinde bütünsel bir kontrole sahip olduğu siyasal bir sistemdir. Totalitarizmin yedi temel özelliği bulunmaktadır: 1) Yönetimin mutlak kontrolü 2) Korku toplumu 3) Propaganda kullanımı 4) İletişim ve haberleşmenin yokluğu 5) Bireyin devlete zorunlu itaati 6) Her türlü muhalefetin yasaklanması 7) Karizmatik lider.

Totaliter sistem, tek bir ideolojik hegemonya içerisinde örgütlenen siyasal bir rejimdir. Modern totalitarizm "çok partili tek parti rejimi" şeklinde de örgütlenebilmektedir. Demokrasi ve insan hakları konusunda evrensel kriterlere uymak isteksizliğindeki siyasal iktidarlar, totalitarizmi çok partili sistemle yürütebilmenin yeteneğini ve gerçekliğini üretmişlerdir. Totalitarizmin zıddı çok partili demokratik seçim sistemi değil bireysel ve toplumsal tercihlerin özgür sivil örgütlenme ile siyasal katılıma dönüştürölmesi ve yönetimin siyasal ve hukuki olarak toplum tarafından denetlenmesidir. Meşruiyetini siyasal iktidarın ideolojik belirleyiciliğinden ve müsaade ettiği kadar alan sivil örgütlenmeler ve siyasal partiler bireysel ve toplumsal özgürleşimin araçları değil resmî ideoloji içerisinde kalan resmi bağımlılık araçlarıdır. Temsil ettiği şey plüralist toplumsal katılım değil monist siyasal mobilizasyondur. Sonuçta resmî ideoloji dışında alternatif yönetim tercihlerinin olmaması siyasal iktidarın ve toplumsal rızanın monist/tekçi bir örgütlenme içerisinde bütünleştiğini gösterir. Zaten totalitarizm de alternatif ideolojik ve meşruiyet çözümlemelerinin olmaması demektir